

RESTES D'UN INCENDI

En un moment crucial d'aquesta obra, un dels personatges planteja una pregunta incòmoda: «Creus que eixe psiquiatre amic teu em podrà receptar algun remei que m'ajude a plorar?». L'interlocutor es queda desconcertat, però tots sabem que no és cap qüestió absurda, sinó tot al contrari. «Així com hi ha diürètics per a pixar o laxants per a cagar ¿no hi haurà alguna medecina que m'ajude a evacuar totes eixes llàgrimes?». Als anys seixanta, es va posar de moda la ingestió de substàncies psicoactives per viure cada instant amb més intensitat, mentre que ara es prefereixen l'alcohol o els ansiolítics, que ens ajuden a travessar les experiències sentint el mínim. Ens cal ajuda química per desbloquejar els quatre sentiments que és necessari compartir per mantenir la salut mental.

Al llarg de la trama, s'imposa una certa sensació d'amenaça, que tenyeix totes les situacions i converses. Els negocis familiars més sòlids es poden esfondrar per un canvi tecnològic; els paisatges més arrelats desapareixen d'una setmana per l'altra; les relacions humanes amaguen pulsions patològiques. Tot això es contagia als objectes presents al text, ambivalents en molts aspectes. Un incendi destrueix el que hi ha o destapa el que no es veu? Una fotografia mostra el que ets o amaga tot allò que ens espanta, en fixar un gest i un angle concret? S'estima més els llibres qui els manté immaculats o qui se'ls fa seus deixant-hi empremtes als marges? Són preguntes sense cap resposta correcta, que obliguen a reflexionar sobre els rituals que utilitzem per relacionar-nos amb la realitat.

També hem de parlar d'allò que hi manca. *La casa de les aranyes* està situada en un entorn rural, gairebé previ a la cultura pop, cosa que suposa un intens recordatori de com era la vida quan encara no havia estat colonitzada pels logotips corporatius, les ficcions publicitàries i el fetitxisme tecnològic. «Abans teníem amics, ara pantalles que fan ping», acostuma a dir César Rendueles, un dels sociòlegs més lúcids del nostre temps. La creixent precarietat (laboral, familiar, acadèmica...) en què viuen els protagonistes sintonitza amb la nostra època, però treure'ls del medi urbà i sofisticat obliga en gran mesura a enfrontar-se de cara a qualsevol cosa. El text em sembla un gran exemple de com afrontar problemes polítics sense recórrer a un llenguatge explícit.

Un altre punt crucial són les edats dels personatges, entre trenta i cinquanta-cinc anys. Acostumem a relacionar la joventut amb un sentiment d'urgència, quan en realitat té més a veure amb la pressa. La urgència ve després, quan adquireixes una visió molt més realista del viatge i saps que cada dia pot ser el penúltim. Quan travesses aquesta fase, entra en acció una força molt més poderosa que la raó, que t'empeny a expressar allò que sents, a buscar allò que necessites i a vèncer totes les pors que t'han tenallat fins aleshores. Els conflictes que podies posposar o esmorteir amb fantasies es transformen en decisions inevitables.

Aquesta nova obra de Paco Zarzoso remet a moltes altres que es troben a la memòria col·lectiva. Tant li fa si la influència hi és o no, però diria que connecta amb *La lluvia amarilla* (Julio Llamazares), crònica d'un món que desapareix sense que a ningú ens importi realment gaire. També m'ha fet recordar l'abundant literatura relativa a la fragilització de les relacions socials. Des de mitjan segle XX, han anat decaient totes les institucions humanes fonamentals, de la família a l'església, passant pels sindicats. L'auge de l'individualisme ens ha fet més amos de les nostres vides, però també comporta nombroses conseqüències indesitjables, com han explicat diferents pensadors antagonistes, des de l'antropòleg Karl Polanyi fins al filòsof Byung-Chul Han, passant pel poeta i periodista Pier Paolo Pasolini.

Cada cop em sembla més rellevant el missatge de l'obra d'aquest darrer: la societat de consum és capaç de qualsevol cosa menys de fer-nos feliços.

Entenc que és impossible escriure aquest pròleg sense fer cap al·lusió a la responsabilitat. Al llarg de la nostra història, les elits s'han aferrat ferotgement als seus privilegis, però fins als anys vuitanta van sentir també certa mena d'obligacions envers la resta de la societat. Avui aquest vincle s'ha dissolt, i la casta propietària i directiva és capaç d'enfonsar en la misèria poblacions senceres per un 2% o 3% extra de benefici. Més aviat caldria dir que ells creuen que en són capaços, però aquest acte d'indiferència o crueltat pot passar factura, tal com es reflecteix a l'acció de l'obra (no és tan senzill desfer-se de la pròpia humanitat). Vivim en una societat sense codis, on fins i tot els actes de suport mutu es reben amb desconfiança, ja que intuïm que tothom acaba presentant els seus honoraris, econòmics o emocionals.

Un excurs potser massa personal. Al llarg de tota la meua vida, només he fet una feina: escriure sobre música moderna. Em resulta impossible llegir un text sense imaginar-me una banda sonora amb què associar-lo. *La casa de les aranyes* m'ha remès sobretot a Low, un grup de l'anomenada Amèrica Profunda, que combina la intensitat poètica de la Velvet Underground amb una austeritat artística militant. En especial, sonava dins el meu cap *Things We Lost In The Fire*, la seva obra clàssica enregistrada l'any 2001, que es podria traduir com *Coses que vam perdre al foc*. La característica principal de Low és una idea de bellesa indissociable de la vulnerabilitat humana. En tota la seva música es nota que són nois del camp, que van ser educats a l'antiga, als antípodes de les actuals neurosis urbanites. Les inflexions vocals de Low, que combinen veu masculina i femenina, gairebé sempre són subtils, però hi palpiten els potencials estralls que poden causar les relacions humanes. Gairebé tot això que acabo de dir sobre aquest grup es pot aplicar a l'última obra de Zarzoso.

Quan vaig acabar la primera lectura de *La casa de les aranyes*, vaig tenir l'impuls d'entrar a Internet per buscar entrevistes amb l'autor. Me'n vaig empassar unes quantes tot d'un plegat, i una resposta continua rondant-me pel cap. «És molt trist pensar que, fins fa poc, als epicentres de les grans ciutats s'hi concentraven els teatres, els cinemes, els museus, els bars amb ànima... Autèntiques ciutadelles per ressuscitar després del desgast quotidià... Ara els nous epicentres són els centres comercials... Tant si vius en una ciutat com en un poble, no és el mateix trobar-te amb els teus conveïns en un teatre o en un cinema, que a la cua del caixer d'un Kentucky Fried Chicken», lamentava. Això és el que aporta *La casa de les aranyes*: un mapa de cruïlles per ajudar-nos a reviure del desgast a què ens sotmet el sistema, cada dia amb més eficiència, desgraciadament per a tots.

Víctor Lenore, «Restes d'un incendi», pròleg a *La casa de les aranyes*, Arola Editors / TNC, 2019.

